

**YRD. DOÇ. DR. MUSTAFA KARATAŞ'IN TÜRK DİLİNDE YANIŞ (MOTİF) ADLARI
-ANADOLU SAHASI- ADLI ESERİ ÜZERİNE**

Ceyhun SARI*

1. Yrd. Doç. Dr. Mustafa Karataş'ın Öz Geçmişi:

16.08.1977 tarihinde Rize'nin Çamlıhemşin ilçesine bağlı Güroluk köyünde doğmuştur. İzmir'de aldığı ilkökul, ortaokul ve lise eğitimlerinin ardından 1997 yılında Ege Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde lisans öğrenimine başlayan Karataş, 2002 yılında bu bölümden mezun olmuştur. Aynı yıl, Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalında başladığı yüksek lisans programından 2005 yılında *Fuzûli'nin Türkçe Divanı'nın Söz Varlığı* adlı tezini tamamlayarak mezun olmuştur. 2003-2006 yılları arasında Dokuz Eylül Üniversitesi, Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği Bölümünde tezsiz yüksek lisans eğitimi almıştır.

2007'de Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı doktora programına kaydolmuş ve 2013 yılında *Türk Dilinde Yanış (Motif) Adları -Anadolu Sahası-* adlı çalışmasını tamamlayarak **doktor** unvanı almaya hak kazanmıştır.

2004-2013 yılları arasında Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesinde Türk Dili Okutmanlığı görevini yürüten Karataş, Temmuz 2013'te Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Çağdaş Türk Lehçeleri Edebiyatları Bölümüne yardımcı doçent olarak atanmıştır. Mustafa Karataş, aynı zamanda Ekim 2013'ten bu yana Kapadokya Araştırma ve Uygulama Merkezi (NEVKAM) Müdür Yardımcılığı görevini yürütmektedir.

2. Türk Dilinde Yanış (Motif) Adları - Anadolu Sahası:

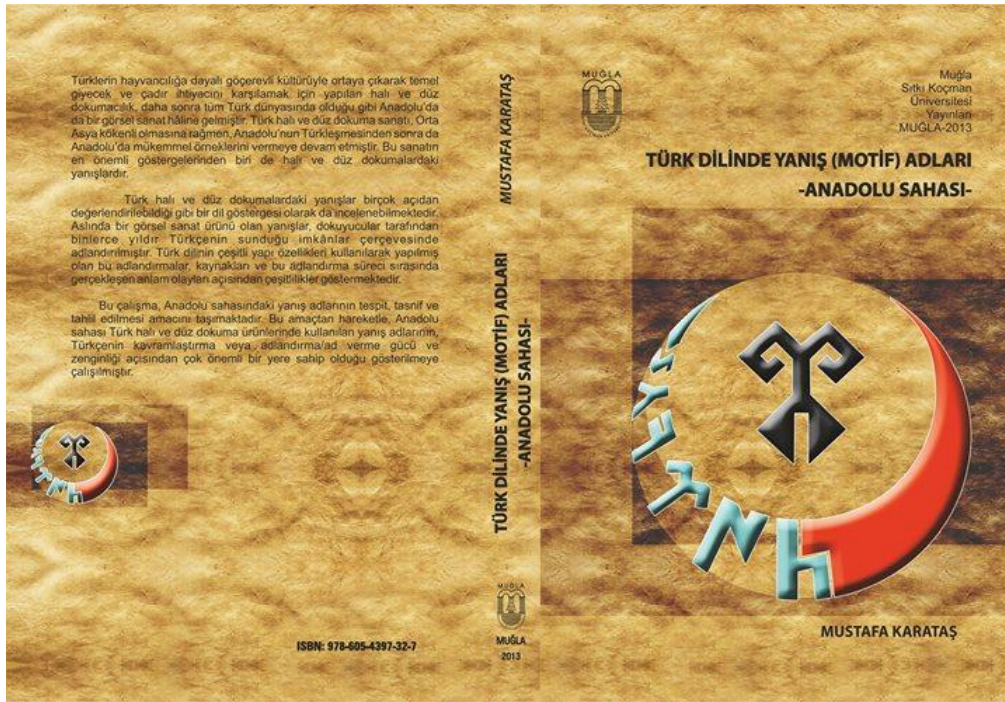
Türk halı ve düz dokuma (kilim, cicim, zili, sumak) sanatındaki yanış adlarının tespit, tasnif ve tahlil edilmesi amacıyla Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalında Prof. Dr. Ali Akar danışmanlığında yürütülen doktora tezinden kitaplaştırılan bu eser, bir bilimsel araştırma projesi (BAP) olarak Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi tarafından desteklenmiş ve Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi yayınlarından Aralık 2013'te ISBN 978-605-4397-32-7 ile 403 sayfa olarak çıkmıştır. Türk dili ve kültürü için önemli bir boşluğu dolduran bu çalışmaya kaynaklık eden malzemenin

* Arş. Gör.; Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, ceyhunsari@gmail.com.

yaratıcıları da yazar tarafından unutulmamış ve kitap, “Sadece duygularını değil, Türkçeyi deilmek ilmek dokuyan elleri öpülesi Türk kadınlarına” ithaf edilmiş.

Türk Dilinde Yanış (Motif) Adları -Anadolu Sahası- adlı çalışma şu bölümlerden oluşturulmuş:

- Ön Söz (s. XI-XIV)
- Kısaltmalar (s. XV)
- Giriş (s. 1-45)
- Birinci Bölüm: Yapılarına Göre Yanış Adları (s. 46-90)
- İkinci Bölüm: Kaynaklarına Göre Yanış Adları (s. 91-141)
- Üçüncü Bölüm: Anlamına Sürecine Göre Yanış Adları (s. 142-169)
- Sonuç (s. 170-175)
- Kaynakça (Kaynak Kişiler Tablosu-Öğrenci Ödevleri Tablosu-Genel Kaynakça) (s. 176-177-178-211)
- Şekiller Dizini (s. 212)
- Grafikler Dizini (s. 213)
- Tablolar Dizini (s. 214-217)
- Dizin Kodları (s. 218-221)
- Alfabetik Yanış Adları Dizini (s. 222-387)

Türk Dilinde Yanış (Motif) Adları -Anadolu Sahası- Adlı Kitabın
Yrd. Doç. Dr. Mustafa Karataş Tarafından Tasarlanmış Ön ve Arka Kapağı

Kitabın **Ön Söz** kısmında, maddi unsurlardan biri olan halı ve düz dokuma sanatına ait ürünlerin Türk kültürü ve Türk dili için olan öneminden bahsedilerek çalışmanın evreni çizilmiş. Ele alınan konunun coğrafi açıdan oldukça kapsamlı olmasından dolayı sınırlandırma mecburiyetinden bahsedilerek örneklem olarak niçin Anadolu sahasının seçildiği açıklanmış. Ana hatlarıyla kitaptaki bölümler hakkında bilgiler verilerek sürdürülen bu bölüm, yazar tarafından, çalışmanın her evresinde kendisine destek veren bilim insanlarına ve yakınlarına olan minnet borcu belirtilerek sonlandırılmış.

Giriş bölümünde öncelikle konu ile ilgili terimlerden genel olarak söz edilmiş, özelde de “yanış” terimi üzerinde durulmuş. Bu bölümde, ad biliminden hareketle yanışların adlandırılma süreci ele alınmış ve yanışların bir gösterge olarak da özellikleri belirlenmeye çalışılmış. Bölüm, Türklerdeki halı ve düz dokuma sanatı hakkında verilen bilgilerle tamamlanmış.

Eserde, Anadolu sahası Türk halı ve düz dokuma ürünlerinde kullanıldığı tespit edilen 5213 yanış adının incelendiği kısım üç ana bölümden oluşturulmuş. Birinci bölüm olan **Yapılarına Göre Yanış Adlarında**, yanış adları biçim bilgisi ve söz dizimi açısından ele alınmış ve tüm yanış adları “Bir Kelimeden Oluşanlar”, “Kelime Grubundan Oluşanlar” ve “Cümleden Oluşanlar” olmak üzere üç alt başlıkta toplanmış. Bir kelimeden oluşan yanış adları da “Basit Yanış Adları” ve “Türemiş Yanış Adları” (İsimden Türemiş ve Fiilden Türemiş Yanış Adları) şeklinde sınıflandırılmış, “Türemiş Yanış Adları” da adların bünyesinde bulunan yapım ekleri açısından irdelenmiş. Anadolu sahası Türk halı ve düz dokuma sanatında kullanıldığı saptanan 5213 yanış adının yapısı göz önüne alındığında, genel olarak Türkçenin kelime yapımı imkânlarının tamamıyla kullanıldığı tespit edilmiş.

İkinci bölüm olan **Kaynaklarına Göre Yanış Adlarında**, yanışların adları, adın kaynakları açısından değerlendirilmiş ve ayrıntılı bir sınıflandırma ile yanış adlarının kaynakları incelenmiş. Bu bölümde, yanışın adı ile ilgili bulunan açıklamalar dipnot şeklinde verilmiş ve incelenen 5213 yanış adından kaynakları tespit edilebilen yanışların adlarını genel dildeki 11 farklı türden aldıkları sonucuna ulaşılmış.

Üçüncü bölüm, **Anlamlama Sürecine Göre Yanış Adları** başlığı altında, yanışların adlandırılma süreci, anlamlama süreci olarak da değerlendirildiğinden, bu süreç, “İlk (Özgün) Adlandırma” ve “İkincil Adlandırma” şeklinde iki alt başlık altında incelenmiş. İkincil Adlandırma yoluyla verilen yanış adlarındaki anlam olayları da “Anlam Değişmesi”, “Deyim Aktarması” ve “Ad Aktarması” alt başlıklarına ayrılmış.

Ele alınan bütün bölümlerde konu başlıklarının altında incelenen yanış adlarından seçme örnekler ad, şekil ve yöre bilgilerini içeren tablolarda gösterilmiş. Ayrıca her bölümün sonunda bölüm değerlendirmesi yapılarak ulaşılan sayısal veri ve bilgiler maddeler hâlinde verilmiş ve bunlar grafik ve tablolarla görsel açıdan desteklenerek bilginin somutlaşması sağlanmış. Karataş tarafından bunu yaparken izlenen yöntem ve teknik şu şekilde ifade edilmiş: “...tablolar hâlinde verilen yanışlar, yanış adının alındığı kaynaktaki resim ve çizim, yeniden “Autocad” programıyla çizilmiş ve bu yeni çizimler tabloya eklenmiştir. Örnek seçilirken olabildiğince çizimi olan yanışlar tercih edilmiştir. Çizimi yapılamayacak kadar belirsiz olan fotoğraflar tabloya aynen konulmuştur (Karataş 2013: XII).

Sonuç bölümünde ise çalışmada ulaşılan bilgiler ile özellikle halı ve düz dokuma sanatı ile ilgili tespitlere yer verilerek çalışmanın Türk dili ve kültürü açısından önemine değinilmiş. Çalışmaya **Kaynakça**, **Şekiller Dizini**, **Grafikler Dizini** ve **Tablolar Dizini** eklenmiş. Bu dizinlerin ardından, çalışmanın sonuna eklenen yanış adları dizininde kullanılan kodların listesi verilerek okuyucuya kolaylık sağlanmış.

Üzerinde çalışılan tüm yanış adlarının alfabetik olarak dizildiği **Alfabetik Yanış Adları Dizini**nde, yanış adının yapısına göre (Yapı) ve kaynağına göre (Kaynak) hangi başlıklar altında değerlendirildiği, bu yanışın hangi dokuma türü (Dokuma Türü) üzerinde olduğu kodlamalar yapılarak gösterilmiş. Yanış adının yöresinin de eklenmesiyle oluşturulan tabloyla sahanın önemli bir eksikliği giderilmiş, alanda çalışacak diğer araştırmacılar için kapsamlı bir döküm elde edilmiş.

Türk milletinin görsel hafızası olarak binlerce yıldır dokumacılıkta kullanılan yanışların çok farklı yönlerinin olduğu belirtilerek yanışlar, ad bilimi ve gösterge bilimi açısından şu şekilde değerlendirilmiş:

Ad bilimine göre “tür adı” olarak değerlendirilen yanış adları, söz-kavram ilişkisi ve adlandırılma süreci açısından incelenmiştir. Buna göre insanlar, var oldukları sürece çevrelerindeki nesne ve hareketleri kümeleme, kavramlaştırma süreçleri sonrasında adlandırarak dili oluşturmuştur. İnsanlar, zihinlerine taşıyarak soyutladıkları kavramları bir yandan seslendirip konuşmayı, diğer yandan da somutlaştırıp çizgiye dökerek yazıyı ve çizgi sanatlarını ortaya çıkarmıştır. Dili kullanarak var olan insan, bir biçim yaratma endişesiyle çizgiyi çevresindeki nesnelere işlemeye başlamıştır. Yanışlar da Türk düşüncesinin izleri olarak halı ve düz dokumalarında ipliklerle somutlaşmış ve bir sanat eseri olarak Türk kültür tarihindeki yerini almıştır (Karataş 2013: 170).

Bir dil çalışması olarak yanış adlarının ele alındığı bu incelemede yazar, yanışları hem dil bilimi hem de dil bilgisi açısından ilk defa değerlendirmiş ve bu konuda çığır açmıştır. Ayrıca tespit edilebilen 5213 yanışın incelendiği bu çalışmanın sonunda, Anadolu Türk halı ve düz dokuma sanatındaki yanış adlarının zenginliği ortaya çıkarılarak Türk yanışlarının daha farklı açılar ve farklı disiplinler tarafından da incelenebileceği gösterilmiştir. Türk dili, Türk kültürü ve kültür tarihçiliği açısından yararlı olacağına inandığım bu eseri okuyucuların istifadesine sunan Yrd. Doç. Dr. Mustafa Karataş'ı kutlar, çalışmalarının devamını dilerim.

Kaynaklar:

KARATAŞ, M. (2013).*Türk Dilinde Yanış (Motif) Adları -Anadolu Sahası-*.Muğla: Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Yayınları.